VINJAGE

od

Mirka Bogovića.

III.

U ZAGREBU.

Brzotiskom Dragutina Albrechta.

1864.

Nema tomu ni dva měseca, što me znanci i priatelji moji zagorski vèrlo lěpo dočekaše, pače i posebnom sèrdačnom pěsmicom pozdraviše. — Kad nebi poznavao Zagorce, zaista nebi znao kako da im vratim milo za drago, nu buduć ih podobro poznam, pa mi i pojedini izmedju njih o tom něšto natuknuše, predajem im — i to uprav u vrěme berbe — treći svezak Vinjagah svojih, nebi li time bar poněšto osladio pustu kiselicu, što će ju na žalost i štetu svoju lětos nabrati.

U Zagrebu na Miholje (29. rujna) 1864.

M. B.

I.

Uz zvek čašah i gusala',
Počè někoč družba mala
U Zagorju igrat kolo,
Te njim kretat na okolo;

To se kolo zanijalo,
I dobrano razigralo,
Premašući sve doline
I sve gore domovine.

II.

U tom kolu sokolovi,
Na boj, na pir svedj gotovi,
Do njih krasne zorolike
Gèrličice, naše dike;

S kola jeknù dvě pěsmice,
Ničuć s jednog čuvstva žice:
„Nek se hrusti šaka mala . .“
„Još Hèrvatska nij' propala . .“

III.

Mio mi je glas u gori
Kad večerom rog zaori,
Mio cilik tamburice
Uz gusalah zvučne žice;

Al ti mi je još milije,
Kad u družtvu, gdě se pije,
Uz kres očiu i zvek čaša',
Skladno zamni pěsma naša.

IV.

Kad se ruso vince pije,
Cĕlov kèrvcu kad ugrije,
Kad se naša pĕsma čuje,
Sèrca žice tad zazuje,

Te se krila duše svake
Krile nebu pod oblake,
U nebo će pače ulĕsti,
I tam u sbor božji sĕsti.

V.

Oj čověče pravedniče!
Čuj, što razum svedj prodiče:
Zašto, bolan, věk mudruješ,
Te u taman něšto snuješ?

Zašt po zraku kule gradiš,
A po prudju cvěće sadiš?
Mahn' se toga, nedangubi,
Već pij vina, pěvaj, ljubi.

VI.

Svi věštaci tako sude:
Dok na světu tomu bude
Vina, pěsme, děvojakah,
Bit će i mudrih veseljakah;

A dok bude tieh na světu,
Kano pčelah svud po cvětu,
Neće bogme svět propasti,
Već će s nova svedj procvasti.

VII.

Tko na sámu děvu udesi,
Koja mu se milo smĕsi,
A k njoj s mĕsta nepriskoči,
Da joj ljubi usta, oči;

Il tko vina piti neće,
Kada mu se na stol meće,
Taj nek ide u dubravu
Piti vodu, pasti travu.

VIII.

Jednoč ti me snadje běda:
Pun mi pehar bjaše spreda,
S desna děva modrooka,
S leva cèrnjka prem žestoka:

Šta ću, kud ću? — mislih bědan,
Piti mi je, jer sam žedan,
Zatiem svakoj děvi dvorit,
Svakoj na pol usta sborit.

IX.

Izvan grada izpod bora
Ima skromnih vilin-dvora',
U tieh dvorih sladko vino,
Sladje zlato materino ;

S toga ti ja svakog dana,
Prě zahoda još sunčana,
Tam s prijanom rado izšetam,
Pijem, pěvam, zanovetam.

X.

Kad se dobro razigramo —
Ja i prijan — zapěvamo:
„Blago si ga tebi, bore,
Gdě u sěnki imaš dvore;“

„Oko dvora bašću cvětnu,
A u dvoru družbu sretnu,
Što ju vinom dvori vila,
Bog dá skoro moja bila!“

XI.

Děva, mniš, da gnjevom vrije,
Al se izpod oka smije,
Te prijanu mom natače,
Meni magne — te izmače;

Odem za njom, š njom posědam
Pod bor, te joj pripovědam:
Kako 'e ob noć sve sanjanje,
Ob dan moje uzdisanje.

XII.

Děva vranu kosu plela,
Pa je uz to glasno klela:
„Bor ubio do dva tića,
Baš Nemirka Vragovića,“

„I njegova zla prijana,
Što se skita po mehana' [1])
Jer me onaj poljubio,
Taj mi vino sve popio!“

XIII.

Děva ti je, kada kune,
Ko zapadnjak kada dune,
Jer što ov čaš kunuć reče,
Umah s tiha oporeče;

Te si misli: dodj' dragane,
I ti š njime, oj prijane,
Ima vina, dodjte, pite,
Pa pěvajte i ljubite.

XIV.

Kad te snadje sve to veća
Slěpa na tom světu sreća,
Pa te věncem svoim okruni,
Čim ti želje sve izpuni;

I ti stečeš ljubu, blaga,
Priatelja verna i draga,
Zapěvaj si, pa pij, brate,
Pij, dok sreće cvěće cvate.

XV.

Kad te obori moć nesreće,
Kad ti ljuba ledja okreće,
Priatelja kad nestane,
Čim ti blaga ponestane;

Pa ti s toga grud uzdiše,
Te neuměš ni pět više
Dèrž' se vina dnevi i noći,
Taj će tebi lěk pomoći.

XVI.

Bio sretan, makar kako,
Il nesretan, pij' svakako,
Pij u sreći od radosti,
U nesreći od žalosti.

Tako radi, pa ćeš moći
Zdravo kroz taj život proći,
Gdě utěha još jedina
Mnogim ostà — čaša vina.

Sasvim zgodno — iza onih apstinen-tskih pr[illegible]avanja.

XVII.

Svět‍ o někih ljudih kaže:
Da su mudri — ali laže,
Jer dan i noć ti se muče
Da znanosti sve prouče;

A napokon svi priznadu:
Uprav ništa da neznadu,
Kad je tako, nije l' bolje
Pit' pa dobre biti volje?

XVIII.

Odtale mi nos'te knjige,
Jer me od njih taru brige,
Od njih mi se glava puši,
Od njih mozag sav usuši;

Volim da mi sèrce buči.
No da mi se glava muči,
Volim pěsmu, ljubu, vina,
No prašine knjižurina'. 2)

XIX.

Tkogod neće svoje škode,
Nek neměša s vinom vode,
Jerbo voda vino kvari,
Kao što nas uče stari;

Što se měša čisto nije
Tako, ko što biaše prije,
Pa se pravo kaže zato:
Suho vino, suho zlato.

XX.

Vidih jednom — biaše lěti —
Gdě se mužek usrěd klěti
Praznom lagvu svom dosmuco,
Te mu tiho na dno kuco:

„Sladko li sam s tebe pio,“
Reče „dok si pun još bio,
Sladko li ću opet piti,
Kad ćeš s nova pun mi biti.“

XXI.

Naš hèrvatski seljak znade,
Čara u vinu da imade,
Stoga i rado vina pije,
Jerbo ljubi čarolije;

Kad ga težke brige taru,
Ide u klět il kèrčmaru,
I tù pije, neprestaje,
Dok mu brigah ponestaje

XXII.

Oj gospodo svakojaka,
Štujte vrědna svud seljaka,
Jer bez njega, ma što bili,
Nebi ni vi vina pili.

Bez njeg' bi se valjda svomu
Odtudjili bili domu,
S tog uzmite ključ sa klina,
Pa mu dajte — čašu vina. [3])

XXIII.

Pèrvog svibnja ovog lěta
Složno naše družtvo izšeta
Prije zore, još za hlada,
Do pustoga Medvedgrada.

Tù se stade veseliti,
Dobro jesti, bolje piti,
I pěvati što glasnije:
„Hoja, Lero, Dolerije!“ [4])

XXIV.

Kada gora sva prolista,
Rosa u suncu kad zablista,
Kad potočić blag romoni:
Lěpo u gori pěsma zvoni;

Divno ti se grud tad širi,
Strast se sleže, kèrv umiri,
Dočim jeka na zdravice
Odjekuje iz gorice.

XXV.

Prijan reče: „Pijmo redom,
Te poklonom i pogledom
Svaki napij — jerbo vrědi —
Krasnoj svojoj baš susědi;“

„Nebude li družba běsna,
Neće biti kuća těsna,
Samo svaki neka svoje
Dèrži, što mu sudjeno je.

XXVI.

Tko prijana mog poznade,
Taj ga voli, jerbo znade,
Da baš svigdě, gdě se desi,
Sa istinom šalu měsi;

Da se u nikog nezaděva,
Već da vèrlo rado pěva,
A još radje vina pije,
I da 'e pusto gdě ga nije.

XXVII.

Iz vesela družtva idući,
Svog prijana vodih kući,
A on putem reče tio:
„Ala sam se nakitio!“

„Šta ću! to je stvar sudjena,
Jer pit vina prem medena,
Pa se kadšto neopiti,
Nit je bilo, nit će biti.“

XXVIII.

Stoj prijane, odgoneni
Zagonetke ove meni:
Kad je vino najtečnije?
Na što prijan: „Kad se pije.“

Što bez noguh lahko teče,
A bez sablje i posěče?
„To nemože biti ino,“
Reče „nego — opet vino.“

XXIX.

Reci, druže moj čestiti,
Kada nije moći piti
S čašah, makar vèrsti razne?
Na što prijan: „Kad su prazne.“

A najjače ko'e je pitje,
Premda mu je slabo bitje?
„Voda,“ reče „jer najveće
Ladje nosi, mlinom kreće.“

XXX.

Gděkoj kaže: „Pravo nije
Što toliko prijan pije,“
A on veli i pèrkosi:
„Što pas laje, větar nosi;“

„Ja sam pio, pa ću piti,
I u družtvu veseo biti,
Dobra volja, moje blago,
A sve drugo — što mu drago.“

XXXI.

Na godovni dan prijana,
Stiže njemu sa sviu strana'
Od znanacah, priateljah,
Množ darovah, više željah;

Od mene tek boca fina
Stara, jaka, dobra vina,
Pa gle — za sve on nehaje,
Već mom daru prednost daje.

XXXII.

Možni goso ovih dana'
Stade' kušat mog prijana,
Nudeći mu raznu sreću,
Na što prijan: „Hvala, neću!"

„Neću blaga, niti časti,
Jer bi u mrěžu mogo pasti,
Vina mi tek sèrce prosi,
Sve nek drugo voda nosi."

XXXIII.

Na izložbi srěd dvorane,
Gdě bi redom poredane
Boce s vinom na okolo,
Stane prijan prem oholo.

„Ala“ reče „majčin sine!
Sad će znati bar tudjine,
Da nam je već radi vina
Mila naša domovina.“

XXXIV.

Lani u oči novog lěta
K meni prijan moj došeta,
Uz razgovor da pijemo,
Noć da skupa sprovedemo;

Vrěme prodje, nehtě stati,
Pa kad kucnù dvanajst sati',
Oba čaše iztrusismo,
Pa se něšto zamislismo.

XXXV

Prijan skoči: „Nikad bolje,“
Reče „sad smo dobre volje,
Jer se malko nakitismo,
Dobra vina ponapismo;“

„Sad je hora! Reci pravo,
Tako vazda bio zdravo,
Što je život? — Dobro izpeci,
Pij' još jednu, pa tad reci.“

XXXVI.

Život ti je, moj prijane,
Kad se dobro motrit stane,
Pravi pakao za ludjake,
Raj za mudre veseljake;

Kroz taj pakao ludjak brodi,
A radosti nenahodi,
Dočim ljudi bagre naše
Radost cèrpe s pune čaše.

XXXVII.

Život ti je šaka blata,
Sa gděkojim zèrncem zlata,
Što ga světina pogazi,
A tek pravi mudrac spazi;

Pa ga pomno izabire,
I u čašu svu sabire,
Da si vrěme tiem prikrati,
I svog žitja čas pozlati.

XXXVIII.

Život ti je čaša prazna,
I posuda kèrhka, razna,
Koja tek po pitju vrědi
Što ga čověk u nju cědi;

Ti si gazda svoje volje,
Biraj, što mniš da je bolje,
Nalij čašu svu pelinom,
Ili sladkom lozovinom.

XXXIX.

Život ti je čudan cvětak,
Kom' se nezna za zametak,
U čaški mu ima meda,
Nu još više ljutog jeda;

Mudar čověk pčelu slědi,
Pa se smije svakoj bědi,
Jer si bitje tiem osladi,
Što si s čaše med tek vadi.

XL.

Život ti je težka knjiga,
A još težja mnogim briga,
Koji hoće da ju uče,
A nemogu da prouče;

Jer je skoro se sviu strana'
Nadriknjigam zabulana, [5])
Samo koji vina piju,
Mogu gděšto da proštiju.

XLI.

Život ti je magla gusta,
Zagonetka gdě nas pusta
Uzastopce svuda prati,
Te nam mir i pokoj krati;

Jer što život nam nameće,
Odgonenut nitko neće,
To znam i ja, zato pijem,
Pa ti mu se u bèrk smijem.

XLII.

Na tom svétu ima ljudi'
Baš opake kadšto ćudi,
Što mi u čašu iznenada
Cěde kapi gorka jada;

Pa tad mi je mučno piti,
Kamo l' dobre volje biti,
Jer nemogu, brate, smělo
Izpit čašu i veselo.

XLIII.

Kad nepravdu vidim kletu,
Gdě se bani svim na štetu,
Te se time još ponosi,
Dočim pravda kruha prosi,

Te ju gone prěko praga,
Od nemila do nedraga,
Kad to vidim, tužim, vapim,
Te čašicu do dna izkapim.

XLIV.

Kada vidim gděno tlači
Slabijega svuda jači,
Te mu živo sèrce izjeda,
Pa mu niti plakat neda;

Još da može, silnik kleti,
Nedao bi mu niti mrěti,
Kad to vidim, gorim, blědim,
I na dušak čašu izčedim.

XLV.

Kada vidim ljudske lije
I šarene ništarije,
Gdě s tèrbuhom věk za kruhom
Samo idu — robskim duhom;

Te će danas uz nas stati,
Sutra pako nas izdati,
Kad ih vidim, mučno mi je,
Te pit moram, druga nije.

XLVI.

Kad visoke zrěm lěnjake,
Il bogate sebičnjake,
Gdě se kesom svôm ponose,
Il imenom što ga nose;

U ostalom pako reže
Na svoj narod, te ga běže,
Kad ih vidim, moram piti,
I žuć vinom oplaviti.

XLVII.

Kad proroke čujem krive,
Gdě nauke svuď lažljive
I dan danas još prodiču,
Te na světlost věka viču;

Kad to ćujem ili čitam,
Za ostalo i nepitam,
Već se čaše laća ruka,
Da mi sèrce nezakuka.

XLVIII.

Prijanu se krese oči,
Te se o štap svoj podboči
Veleć: „Pijmo, oj nebore,
Jer bi moglo bit još gore!“

„Pijmo, pa znaj: da do věka
Světu neće biti lěka,
Jer će biti magaracah
Uvěk više no mudracah.“

XLIX.

„Sad još jednu!“ prijan reče,
„Jerbo vrěme hitro teče,
Žarko sunce jur se radja,
Pijmo! — tá će bit najsladja:“

„Svi nevoljni, tužni, sětni,
Bolni, sužnji i nesretni,
Sviu se jadah oprostili,
Te veseli opet bili!“

L.

Oj prijane, daj mi ruku,
Da pravimo oporuku:
Svakom svoje nek se dade,
Nam nek na grob tèrs posade.

Tú hèrvatsku zeleniku,
Našu sliku i priliku,
Pa kad bude obroditi,
Lahka će nam zemlja biti.

Izjasnjenja.

[1]) Mehana turska je rěč i znači što i „kèrćma“; te je narodu u Sèrbii, Bosni i Hercegovini dobro poznata, pa isto tako i čitateljem narodnih pěsamah.

[2]) Bivši prije više godinah u Ugarskoj, čuo sam gdě Magjari, pěvajući narodne svoje pěsme, zapěvahu i onu poznatu:

„Nem kell nekem tudomány,
Csak jó bor és szép leány . . “

Taj originalni stih dobro upamtih, te mi nehotice povod dadė toj mojoj pěsmici.

[3]) Tko je iole obćio sa našim seljakom, znati će, kako on uvažava „čašu vina“ i kako on svaku sgodu rado uhvati, da si ju kakogod pribavi, bud novcem bud lěpimi rěčmi. A moći je za cělo i to tvèrditi, da mu je tá „čaša vina“, kad mu se poda in natura, mnogo milija, nego li kad bi mu se u to ime dao novac ili tako zvani němački „Trinkgeld“.

[4]) Hoja, Lero, Dolerije, neima dvojbe da su imena iz poganske dobe našega naroda.

Stari naši pěsnici, osobito slavni Dubrovčani, u svojih krasnih pěsmotvorih često rabe tá imena, a osim toga spominju se gděšto i u naših starih narodnih pěsmah. Tom prilikom očito izpovědam, kako bi potrebno bilo, da nam naši starinarski věštaci jednom jur protumače bajoslovna imena, koja se sveudilj čuju po narodu, a ipak im se nezna za pravo znamenovanje.

5) Z a b u l a t i znači što i „zapečatiti“. U običnom govoru nerabi se tá rěč, akprem se u narodnih pěsmah često čuje ili čita.